FOTOGRAFIJE: H. M. VUJIČIĆ, M. KAROVIĆ, ATA, SRNA

DELA, A NE OBEĆANJA

Sa Miloradom Pupovcem

Srbima globa i nepravda!

Savo ŠTRBAC

PREDSEDNIK DIC VERITAS

MUKOTRPAN PUT DO ISTINE: Savo Štrbac

RAZGOVARAO: Đorđe BAROVIĆ

Krajišnici žude za pravdom! Njima ne znače ni pogače pomirenja, ni izvinjenja i odlasci hrvatskih političara na parastose već su im potrebne presude protiv onih koji su bez milosti ubijali srpske civile. Umesto toga, hrvatski specijalni timovi za ratne zločine ne prestaju da pokreću nove istrage o čemu svedoči i poslednji talas hapšenja Srba u Negoslavcima, ali i širom Evrope, tvrdi u intervjuu za "Vesti" Savo Štrbac, predsednik Dokumentaciono-informativnog centra Veritas.

Nedavno je održan sastanak komisija za nestala lica vlada Srbije i Hrvatske, nakon čega je navedeno da se traga za 1.900 ljudi.

- Nažalost, i dalje je reč o nepotpunim podacima zasnovanim isključivo na brojevima iz Knjige nestalih Međunarodnog komiteta Crvenog krsta iz 2015. Za ovaj sastanak pripremio sam listu sa 1.709 imena nestalih sa našeg Veritasovog spiska, pa je jasno o kom disbalansu broja nestalih je reč. Da je spisak MKCK nepotpun, svedoči i na desetine slučajeva ekshumacija i identifikacije nestalih, obavljenih poslednjih godina, jer se nijedna pronađena osoba nije nalazila u njihovoj evidenciji.

Muke sa nestalima

● Kako je moguće da ni četvrt veka od kraja rata ne može da se utvrdi tačan broj nestalih?

- Suština je da MKCK insistira na svojoj bazi podataka što znači da sve porodice nestalih moraju njima da podnesu zahteve, a mnogi, i pored apela Veritasa, ali i drugih organizacija to još nisu učinili. Procena je da je trenutno u toj bazi tek nešto više od 50 odsto nestalih sa spiska Veritasa i Operativnog spiska Srbije. Očekujemo da će nova, peta Knjiga nestalih MKCK biti objavljena krajem ove godine i da će se ta disproporcija smanjiti, jer su mnoge porodice nestalih poslušale apel da se prijave. Šansa da se napokon svi nestali nađu na jednom mestu je i u formiranju regionalnog spiska nestalih, ali taj proces je tek na početku.

● Puhovski je nedavno rekao da će najveći test za koaliciju SDSS - HDZ biti Dan sećanja u Vukovaru. Delite li to mišljenje?

- Vukovar je već godinama "poligon" na kome se obračunavaju hrvatski političari, ali verujem da će se sva pažnja ove godine ipak usredsrediti na Škabrnju i obeležavanje zločina nad Hrvatima koji pada istog dana kada i obeležavanje događaja u Vukovaru, 18. novembra. Od kada je Milorad Pupovac najavio da bi prisustvovao pomenu hrvatskim žrtvama, u Škabrnji, ali i šire se digla velika prašina, pa su se čak mogle čuti i otvorene pretnje da se neće dozvoliti dolazak "četnicima". Veoma je teško prognozirati da li će se to "istorijsko pomirenje Srba i Hrvata", započeto u Kninu, ipak zaustaviti u blizini Varivoda, Gošića i Grubora.

● Ironični ste. Doduše, među prvima ste osudili odlazak Borisa Miloševića na proslavu "Oluje". Zašto?

- Protivim se odlasku Srba na proslavu "Oluje", sa naglaskom na "proslavi". Za Hrvate je "Oluja" od početka legitimna i legalna operacija čista kao suza, a za nas Srbe to je zločinačka akcija koja je dovela do jedne od najvećih srpskih tragedija posle Drugog svetskog rata. Odlaskom Srba na proslavu "Oluje", Hrvati su dobili i poslednju stvar koju još nisu uzeli od Srba, a to je priznanje da su sami krivi za ono što im se dogodilo. Zato Srbin nije smeo da ide na tu proslavu. Svi drugi zajednički nastupi srpskih predstavnika i zvaničnika Hrvatske na pomenima s ovim nemaju nikakve veze. To je civilizacijski čin odavanja počasti žrtvama.

Krivci na slobodi

● Ali, taj odlazak je rezultirao time da hrvatski zvaničnici prvi put odaju poštu i priznaju da je bilo i zločina nad Srbima?

- A šta su to tačno priznali? Pa ni u Gruborima, Gošićima ili Varivodama nema ničega nerazjašnjenog. Sve se zna. Ti ratni zločini su već bili na hrvatskim sudovima. Jedino što niko nije osuđen. Za Grubore su osumnjičeni oslobođeni ne zato što nije moglo da se utvrdi ko je bio tamo jer se zna da je bila antiteroristička jedinica Lučko, već što se nije znalo poimence ko je naređivao, a ko pucao, a ko klao. Isto je i za Varivode i Gošiće. Još 1996. uhapšeno je šest-sedam pripadnika Hrvatske vojske. U više navrata su protiv njih vođeni i sudski postupci da bi tužilac na kraju odustao od istrage uz komentar da ima nove informacije i da će brzo podići novu optužnicu. Evo, sada je 2020, a te optužnice nema. Nama Srbima nisu potrebna izvinjenja i odlasci na parastose već je neophodno da budu osuđeni oni koji su pobili te ljude. Nama treba pravosuđe koje radi na isti način kao što je recimo radilo za zločin u Škabrnji. Tada je procesuirano čak 58 Srba, od čega je njih 17 ili 18 osuđeno. Nama treba delotvorno hrvatsko pravosuđe koje će po istim aršinima suditi za svaki zločin.

● Milorad Pupovac tvrdi da je odlazak na proslavu "Oluje" bio neophodan korak kako bi došlo do te pravičnosti?

- Ne verujem u to. Jedno su poruke političara, a drugo konkretna dela, nove istrage i optužnice. Nama nisu potrebne pogače, već su nam kao nasušni hleb potrebne presude. Hrvatska se i dalje ponaša po onom sistemu da su protiv mrskog neprijatelja sva sredstva dozvoljena. Kako da poverujem u tu iskrenu želju kada su porodice pobijenih upravo u Gruborima i Varivodama, mestima gde su Milanović i Plenković bili, nedavno izgubile sudske postupke za obeštećenje i sada moraju da plate sudske troškove tih procesa.

● O kakvim sudskim troškovima je reč?

- Porodice stradalih u Gruborima su tužile Hrvatsku za odštetu, ali kako za taj zločin nema počinilaca - osuđenih, izgubili su taj spor. I nisu jedini. Poslednje tri-četiri nedelje mi se obraćaju porodice stradalih u "Oluji" s identičnim problemom. Tužili su državu tražeći obeštećenje zbog smrti članova porodica i kako nisu mogli da dokažu ko ih je ubio, sada državi moraju da plate sudske troškove koji su oko 50.000 kuna. Zamislite taj proces u kome porodice žrtava treba da dokazuju na sudu ko je ubica. Kako će iko to dokazati kada su i eventualni svedoci - žrtve. Pre nekoliko dana mi se javio čovek iz sela pored Varivoda kome su odmah posle "Oluje" ubijeni majka, sestra i zet. Sada mora da plati 60.000 kuna jer nije mogao da dokaže da su ih ubili pripadnici hrvatske vojske i policije. Kaže mi da će i to da plati, jer bi mu u suprotnom prodali ono malo imovine što tamo ima, ali se pita zbog čega bar ti njegovi najbliži nisu na nekoj spomen-tabli ili na nekom spisku nevinih žrtava. To boli ljude.

Nova hapšenja

● Većinu Krajišnika u dijaspori zanima da li su i dalje na snazi hrvatske tajne optužnice?

- Formalno-pravno tih tajnih optužnica nikada nije bilo, a u praksi je reč o istragama. Srbija i Hrvatska su poslednji put razmenile spiskove procesuiranih još početkom 2017. U tim spiskovima su uz imena optuženih ili osuđenih i imena onih protiv kojih se vodi istraga. Ali, već te godine Hrvatska je imala 86 novih optužnica koje nisu bile deo tog predatog spiska. Tada su formirani posebni timovi za ratne zločine i tada je krenuo taj novi talas istraga.

● U toj novoj grupi je i 11 uhapšenih Srba iz Negoslavaca?

- Tako je. Ali, samo dvojica su zapravo bila predmet istrage, dok su drugi privedeni u svojstvu svedoka. To je zaista jedinstven slučaj u svetu da se svedoci na ovaj način pozivaju da daju izjave.

● Dakle, i dalje je "lutrija" odlazak u Hrvatsku?

- Tačno tako. Niko ne zna da li je na spisku tih novih istraga ili nije. Od tog poslednjeg preseka stanja iz 2017. Veritas je zabeležio bar stotinak novih procesuiranih lica. Prosečno se godišnje pokrene 36 novih istraga ili optužnica i plašim se da će toga biti sve dok je živa generacija koja je ratovala. Naći će se, s vremena na vreme, na tom spisku i neki Hrvat, ali samo da bi se bacila prašina u oči.

● Imate li podatke o procesuiranju odgovornih za zločine protiv Srba?

- Po izveštaju iz prošle godine, u Hrvatskoj je oko 3.600 ljudi procesuirano za ratne zločine, a od tog broja samo oko tri procenta su bili pripadnici oružanih snaga Hrvatske. Međutim, taj postotak je još manji kada je reč o broju onih Hrvata koji su osuđeni. Po pravilu takvi procesi protiv Hrvata dugo traju i kazne su simbolične. A, kada se i nađu u zatvoru tada imaju dodatne pogodnosti. Tomislav Merčep, koji je osuđen zbog zločina na Pakračkoj poljani, tokom izdržavanja kazne išao po mesec-dva u banju, "jer mu to je pripadalo kao braniteju". Mirko Norac, koji je osuđen zbog zločina u Gospiću i Medačkom džepu, u zatvoru je završio fakultet, tamo se oženio i dobio decu. I svadbu je pravio u zatvoru, a među gostima je bilo mnogo viđenijih ljudi iz političkog i javnog života Hrvatske.

● Koliko je Srba u hrvatskim zatvorima?

- To je standardna brojka, oko 30 onih koji izdržavaju kazne i onih koji su pod istragom ili optužbom. Ove godine smo i pored pandemije virusa COVID-19, uz hapšenje Negoslavčana, imali i tri ekstradicije iz inostranstva. Jedan Srbin je uhapšen u januaru na aerodromu u Malmeu u Švedskoj, drugi u martu na londonskom aerodromu Hitrou, a treći na aerodromu u Frankfurtu dok je iz SAD presedao za Srbiju. Pre nepun mesec je na granici Hrvatske i Mađarske uhapšen i Darko Štakor koji živi u Nemačkoj, a hteo je sa decom da obiđe bolesnu sestru. Prethodno je bio sedamosam puta u zavičaju i svaki put bi ga policija saslušavala. Ali, i on i još dvojica komšija su uhapšeni na osnovu tih novih istraga i to na osnovu svedočenja jednog Srbina koji je kao osumnjičeni 2001. saslušan u Hrvatskoj. Sasvim je jasno da Hrvati na ovaj način namerno prave haos kako niko ne bi imao mira i kako bi se prognanici što dalje držali od Hrvatske. ■

Prijavljivanje

Savo Štrbac posredstvom "Vesti" poziva sve porodice nestalih koje žive u dijaspori da ih evidentiraju ili u Međunarodnom komitetu Crvenog krsta ili nacionalnim organizacijama Crvenog krsta u svojim zemljama.

- U prvom koraku je potrebno popuniti formular sa osnovnim informacijama. Drugi korak je davanje krvi zbog kasnije identifikacije ekshumiranih tela. Previše je vremena prošlo tako da je sada jedino putem DNK moguće identifikovati nestale. Ove godine se u potragu aktivno uključila i Međunarodna komisija za nestale, ali i pored toga potrebno je prethodno da se svaki slučaj prijavi MKCK.

Penzije i povratak imovine

Na šta se sve Krajišnici koji žive u dijaspori žale?

- Uglavnom su to iste muke koje tište i sve one Krajišnike koji su u Srbiji. Mnogi i dalje ne mogu da ostvare pravo na obnovu kuća ili povraćaj stanova, ali i povraćaj imovine koja im je oduzeta falsifikovanjem njihovih potpisa i pečata. Sve to ide veoma sporo, a pravda se dobija na kašičicu. Tu je ništa manji problem štednih uloga i konvalidacije penzionog staža i pre, ali i tokom rata. Srbija poslednjih nekoliko godina pokušava da reši to pitanje isplaćujući te štedne uloge za banke koje su imale sedište u Srbiji i to je sve. Istovremeno, Hrvatska je donela zakon po kome se kovalidacija radnog staža stečenog u ratu obavlja po automatizmu, ali se u praksi to ne dešava, već se tim ljudima na svakom koraku zagorčava život. Ovo pričam i iz ličnog iskustva. Moja supruga i dalje pokušava da dobije tu odluku zbog čega se obratila i Ustavnom sudu Hrvatske. Dobra stvar je što je ovaj sud novembra prošle godine izdao naredbe nižim sudovima da moraju da vode računa o dokazima za konvalidaciju radnog staža. Od tada je prošlo godinu dana i ništa se nije dogodilo. Ipak, ta odluka daje nadu da će se nešto promeniti na bolje.

Mesta odakle su Srbi prognani

Zločin u Vukovaru

Hrvatska uskoro obeležava Dan sećanja na žrtve na Ovčari. Da li se istražuju i ubistva Srba u ovom gradu?

- Ako mislite na ubistva i nestanak 43 Srbina do 15. avgusta 1991, odnosno mnogo pre početka ratnih sukoba, tada ćete od zvaničnika hrvatskog pravosuđa ili države čuti da je istraga u toku. Nikada oni neće reći za neki slučaj da ga ne rade, već suprotno. E sada, kako to rade vidi se po rezultatima. Vrlo malo je otkrivenih i procesuiranih zločina nad Srbima.

Obeležavanje 25 godina od egzodusa Srba iz RSK

Porodice stradalih u Gruborima tužile Hrvatsku za odštetu, ali kako niko za taj zločin nije osuđen, izgubile su spor i moraju da plate sudske troškove...

Svedočanstvo o tragediji

Za lakši život

Nije li odlazak na proslavu "Oluje" ipak "mala cena" za to što će Srbi napokon dobiti struju, vodu, puteve...?

- Iz perspektive običnog, malog čoveka koji živi u Hrvatskoj zaista je tako. Mnogi od njih s kojma sam razgovarao, a reč je i o onima kojima je hrvatska vojska i policija ubila njihove najmilije, kažu da nemaju ništa od sećanja i prošlosti, ali da će i te kako imati od novog puta ili dobijanja struje, vode, doma zdravlja. Oni razmišljaju o svakodnevnom životu i imaju pravo da tako nešto kažu, ali predstavnici Srba, političari, ne smeju tako da razmišljaju. Oni moraju uvek da imaju na umu ko je izvršio agresiju, ko je zločinac, a ko žrtva. Na kraju krajeva, Hrvati su valjda jedinstveni u svetu i po činjenici da su istovremeno i žrtve i pobednici ratnog sukoba.